

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

תוכן עניינים

- א. על תפילה של יד אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין
על תפילין של ראש אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין.....2
- ב. לא סח מברך אחת סח מברך שתיים.....5
- ג. סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה.....6
- ד. כשהוא מניח מניח של יד ואחר כך מניח של ראש.....8
- ה. וכשהוא חולץ חולץ של ראש ואחר כך חולץ של יד.....8
- ו. תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן כיצד היה משכים לצאת
לדרך ומתיירא שמא יאבדו מניחן וכשיגיע זמן ממשמש בהן ומברך עליהן.....10
- ז. ועד מתי מניחן עד שתשקע החמה ... עד זמן שינה ... שאם חלצן לצאת
לבית הכסא או ליכנס לבית המרחץ ושקעה חמה שוב אינו חוזר ומניח.....11
- ח. לילה זמן תפילין.....13
- ט. והיה לאות על ירך ולטוטפת בין עיניך מי שצריכין אות יצאו שבתות
וימים טובים שהן גופן אות.....14
- י. כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה ... עובר בלאו.....15
- יא. ואם לשמרן מותר ... וחזיתיה לדעתיה דלאו לשמרן הוא בעי קסבר
הלכה ואין מורין בן.....15
- יב. חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה.....17
- יג. ירך זו שמאל.....18

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

דף לו.

א. על תפילה של יד אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין על תפילין של ראש אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין

קודם שיניח¹ תפילין של יד יברך: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין". ואחר שהניח של יד מניח של ראש. ולא יברך כי אם ברכה אחת לשתיהן אלא א"כ הפסיק בדיבור כדלהלן בן פסק המחבר בשו"ע² וכן דעת הגר"א וכן מנהג הספרדים ועדות המזרח, והרמ"א פסק שמברך על של ראש בשם ומלכות ברכת: "אשר קדשנו

¹ שו"ע ונו"כ או"ח כה ה

² ובב"י "האגור (סי' לו) כתב וזה לשונו ואני המחבר מצאתי בספר הזוהר בפרשת פינחס מאמר דרבי שמעון בן יוחאי דאין לברך על שניהם אלא ברכה אחת וזה לשונו אמר רבי שמעון תפילין אינן על מוחא לקבל זכור ותפילין דרועא שמאלא על לביה לקבל שמור ומה זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו אף הכא ברכה אחת לתרווייהו ולא צריך לאפרשא בשהייה בעלמא בין דא לדא כמה דאוקמוה ואני תמהתי על הני רברבי החולקים על רבי שמעון בן יוחאי אם היה שידעו מאמר זה ומכל מקום העולם נוהגים לברך שתים עכ"ל. ואיני יודע למה תמה על זה יותר מכמה דינים שמצינו שכתב רבי שמעון בן יוחאי בספר הזוהר היפך ממסקנא דתלמודא ואין הפוסקים כותבים אלא מסקנא דתלמודא ומעמא משום דאפילו אם היו יודעים דברי רבי שמעון בן יוחאי לא הוו חיישי להו במקום דפליג אתלמודא דידן והמפרשים דלעולם צריך לברך שתים משמע להו דבהדיא קאמר תלמודא הכי ולפיכך פסקו כן כל שכן שבימי הפוסקים עדיין לא נגלה ספר המאור הקדוש בעולם ועוד שאין המאמר ההוא מכריע שלא לברך אלא ברכה אחת דהא אפשר דאיהו נמי סבר דמברך שתים ומה שכתב אף הכא ברכה אחת לתרווייהו היינו לומר דברכת להניח קאי נמי אשל ראש ומשום הכי אין להפסיק ביניהם: והרב מהר"י ׳ חביב כתב ששמע מקובלים אומרים שמצאו בספר הזוהר שאסור לברך שתים ושהראו לו רבים מהם אותם המאמרים וראה שאין בהם עור כל כך לקיים מה שאומרים בשמם ושמקובל אחד הראה לו מאמרים שאפשר לקיים מהם שראוי לברך שתים והוא ז"ל כתב שהיה נוהג לברך שתים כדברי ר"ת ולהציל עצמו מספק ברכה לבטלה היה אומר אחר הברכה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

במצותיו וציונו על מצות תפילין³ אפילו לא הפסיק בינתיים, וכן נוהגין בני אשכנז³ שנהגו לברך תמיד⁴.

והנוהגים לברך תמיד ברכת "על מצות תפילין" על של ראש, טוב שיאמרו תמיד אחר הברכה⁵: "ברוך, שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

יזהרו מאד שלא לאמרו עד אחר שיהדקו התפילין של ראש על הראש כראוי. שאל"כ הוי הפסק ויהיה ברכה לבטלה ויצטרך לחזור ולברך⁶.

יברך "לְהַנִּיחַ" תפילין⁷, הה"א בקמ"ץ⁸, והנו"ן רפויה. ולא יאמר "לְהַנִּיחַ", הה"א בפת"ח והנו"ן דגושה⁹. וכשאומר תיבת "תְּפִלִּין", ידגיש הלמ"ד¹⁰.

כשמברך על של ראש¹¹ ברכת "על מצות תפילין", יאמר תיבת "מְצוֹת"¹² בלשון יחיד, ולא יאמר "מְצוֹת" בלשון רבים.

³ וכן כתב החפ"ץ חיים בספרו מחנה ישראל פ"ד ונדחי ישראל פרק ז קיימא לן כהרמ"א. ואולם הכרעת הגר"א כדעת השו"ע שאין מברכין אלא ברכה אחת. אולם מובא באורחות רבנו (ח"א עמ' כה וח"ג ע' קצב). שמנהגו של החפ"ץ חיים הלכה למעשה היתה שלא לברך אלא ברכה אחת ושלא כמו שסתם במשנה ברורה, וכן היה מנהגו של החו"א והקה"י. ובהליכות שלמה (תפילה פ"ד הע' 56) כתב שכן נהג הגרשו"א כמנהג הפרושים שבירושלם שנהגו כהגר"א. וכ"ה גם הכרעת הגר"ז למעשה שפסק בן בסידורו מטעם ספק ברכות להקל.

⁴ ובחידושי רע"א כ' עצה שיכוין בעת ברכת להניח אם הלכה כשיטת רש"י אני מכוין שלא לצאת בברכת להניח על השל ראש והוי זה כסח ויוכל לברך על של ראש [ואין זה בכלל גורם ברכה שאינה צריכה דהא מוכרח לעשות בן מפני ספיקא דדינא ועוד טעמים אחרים כמו שכתב בארה"ח] וכבר קדמו העולת תמיד וכפי מה שבאר הפמ"ג את דבריו ובארה"ח משמע ג"כ שמסכים לעצה זו אך בפמ"ג ראיתי שמסכים ע"ז ואין לנהוג בן ואולי טעמו כדי שלא ירגיל האדם את עצמו לפקפק אחר מנהגן של ישראל שנתייחד ע"פ שיטות הרבה מהראשונים. בה"ל שם ד"ה וטוב

⁵ משום חשש ספק ברכה לבטלה ולא שהוא ספק גמור דא"כ איך יברך מספק ברכה לבטלה ויסמוך על שיאמר בשכמל"ו אלא דאנן בני אשכנז סבירא לן להלכה כדעת ר"ת רק לרווחא דמילתא להוציא עצמינו מידי כל פקפוק נוהגין לומר בשכמל"ו. מ"ב שם כא

⁶ מ"ב שם כא

⁷ שו"ע ונו"כ שם ז

⁸ שהוא לשון הנחה כמש"כ להניח ברכה אל ביתך. מ"ב שם כד

⁹ שהוא לשון עזיבה כמש"כ אחיכם אחד הניחו אתי. שם

¹⁰ במגן אברהם ח כתב מקורו בדברי המודות, הלכות קטנות להרא"ש, תפילין אות נד. שכתב הטעם ע"פ מ"ש הרא"ש שתפילין הוא לשון פלילה, דהיינו שהוא אות והוכחה שהשכינה שורה עלינו כמ"ש וראו כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא עליך, ודרשו חכמים אלו תפילין שבראש, וכיון שפלילה הוא משרש פלל' שהוא בשני למדי"ם, לכן צריך להדגיש הלמ"ד להורות על הכפל. ובמור וקציעה תמה ע"ד הרא"ש דפלילה ועדות שני ענינים הם, שהרי הדיינים הם הנקראים פלילים ולא העדים. וכתב דפלילה הוא לשון מחשבה ולכך נקראו הדיינים פלילים שהם בעלי מחשבה ועיון עיני שם, וע"כ נקראים תפילין לפי שהם מונחין על המחשבה והמחשבה.

¹¹ מ"ב כ

¹² כתב המשנ"ב כו ג בשם הפמ"ג שי"א שגם אם אינו מניח רק תפילין ש"י מברך ב' ברכות, דהיינו שברכת על מצות עולה גם על ש"י, וכ"ה דעת הט"ז שהביא המשנ"ב כאן, ולפי"ז כתב הט"ז שיש לברך 'על מצוות'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הנחת למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

טעה ובירך על של יד ברכת "על מצות תפילין", ונזכר לאחר כדי דיבור, אם הוא מבני עדות המזרח והספרדים, יצא ידי חובה, ואינו חוזר ומברך. ואם הוא מעדות האשכנזים ונזכר קודם שהידק התפילין על ידו, יברך גם ברכת "להניח תפילין" ויהדק התפילין על ידו ויניחם¹³, ואחר כך יניח של ראש בלי ברכה. ואם נזכר אחר שהידק התפילין על ידו, יברך כשבא להניח של ראש ברכת "להניח תפילין".

ואם טעה ובירך על של יד ברכת "על מצות תפילין", ונזכר מיד בתוך כדי דיבור, ותיקן ואמר "להניח תפילין", הרי זה כאילו בירך "להניח תפילין" בלבד. ודעת הכף החיים¹⁴ שא"צ לברך עתה כלל על ש"ר, שנוסח זה שאמר עולה לשניהם וכאילו בירך שתי הברכות

כיון בהנחתם¹⁵ שצינו הקדוש ברוך הוא להניח ד' פרשיות אלו שיש בהם יחוד שמו ויציאת מצרים על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו שהן מורים על יחודו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו וישתעבד להקב"ה הנשמה שהיא במוח וגם הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות ובוה יזכור הבורא וימעט הנאותיו ובדיעבד¹⁶ אם לא כיון רק לשם מצוה בלבד יצא.

ומחמת זה יש נוהגין¹⁷ לקרות לאחר הנחת תפילין, פרשת קדש והיה כי יביאך¹⁸, ובתפילין דר"ת יאמר כל הד' פרשיות ומנהג יפה הוא.

בחול"ם שהוא לשון רבים. ואולם במג"א כתב שאף לשיטה זו יאמר 'על מצות' בפת"ח, משום ששניהם נחשבים כמצוה אחת, ועוד שמצינו בפסוק 'מצות ה' ברה' שנקרא בפת"ח והכוונה על כל המצות. וכתב הפמ"ג שהרשות לעשות או כהמג"א או כהמ"ז, אבל הסכמת רוב הפוסקים כהמג"א לברך 'על מצות' בפת"ח, כפי שהביא המשנ"ב, ומן הטעם שלהלכה אנו נוקטים שברכת 'על מצות' אינה עולה על של יד

¹³ שע"ת. וכ"ז לשיטת המ"ז אבל להלכה התפילין ש"י טעונה רק ברכה אחת, לא יברך עתה 'להניח' רק אח"כ

על תפילין ש"י.

¹⁴ לט

¹⁵ שו"ע כה ה

¹⁶ כתב הב"ח בסימן ה' טעם לזה מדכתיב והיה לך לאות על ירך וגו' למען תהיה תורת ד' בפיך כי ביד חזקה הוציאך וגו' יורה כי עיקר המצוה וקיומה תלויה בכונה שיכוין בשעת קיום המצוה וכתב הפמ"ג דמ"מ בדיעבד אפילו אם לא כיון רק לשם מצוה בלבד יצא. מ"ב טו

¹⁷ וכתב השערי תשובה סימן לח סק"ג. בשם הרמב"ן ורבי חיים ויטאל שהייב כל אדם לומר ארבע פרשיות תפילין בעודן עליו, ויאמר 'קדש' והיה כי יביאך' קודם 'ברוך שאמר', ואח"כ בקריאת שמע אומרים שמע והיה אם שמוע, כדי שיאמר הד' פרשיות כסדר שהם כתובין בתורה. ואם לא אמרם קודם ברוך שאמר, יאמרם אחר עלינו קודם שמסיר התפילין. ואולם המשנ"ב הביא מנהג זה בתורת מנהג ולא בתורת חובה, כיון שהמג"א כתב על דברי הב"ח שצריך לומר ד' פרשיות אלו, שאמנם בספרי ואתה תנן לד מוכח שאין חיוב לאומרם, שאמרו שם 'שמע והיה אם שמוע בשינון ואין קדש והיה כי יביאך בשינון, ומ"מ סיים המג"א שהאומרם לא הפסיד, וכ"כ הערוך השולחן שאינו לא חובה ולא מצוה אלא אהבה יתירה כמידת הצדיקים.

¹⁸ דשמע והיה אם שמוע בלא"ה קורין כל ישראל בשעת ק"ש. מ"ב טז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ב. לא סח מברך אחת סח מברך שתיים

אם הפסיק בדיבור¹⁹ אפילו בשוגג²⁰, אפילו ע"י תיבה אחת²¹, בין של יד²² לשל ראש, לדעת השו"ע ולמנהג הספרדים מברך בשם ומלכות קודם שיניח תפילין של ראש ברכת: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וציונו על מצות תפילין". ולדעת הרמ"א ולמנהג האשכנזים, אם הפסיק בדיבור בין של יד לשל ראש, מברך בשם ומלכות קודם שיניח תפילין של ראש שתי ברכות²³: "להניח תפילין" ו"על מצות תפילין". ונכון שימשמש אז בש"י להזיזו ממקומו ויחזק הקשר ודומה כאלו הניח עתה הש"י והש"ר תכופים זה לזה²⁴ ואם לא משמש ימשמש אחר הברכה, ויותר טוב שיברך תחלה על ש"ר על מצות ואח"כ ימשמש בש"י ויחזק הקשר ויברך להניח²⁵.

לדעת השו"ע אם עדיין לא בירך להניח על הש"י יברך להניח ויפטור שניהם.

אם סח לצורך²⁶ התפילין אינו חוזר ומברך, ואפילו סח בין ברכת להניח להנחת הש"י²⁷, אבל לכתחלה אסור להסיח בין ברכת להניח עד אחר

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם ט

²⁰ מ"ב ל

²¹ ממה שכתב הרא"ש בה"ק דאם ענה אמן בינתיים על איזו ברכה ששמע שצריך לחזור ולברך. בה"ל שם ד"ה ואם

²² כתב הבה"ט אם הניח תפילין של יד וכשבא להניח של ראש קודם שהגיע הקציעה בבשר אחר שהגיע לאויר הראש הפסיק בדיבור אי אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא לענין זה עיין בהלק"ט ח"ב סימן מ"ב. ועיין בארה"ח שהשיג עליו בראיה ברורה דכל שלא הדיק לא נגמר המצוה וכן כתב בספר עיקרי דינים בשם תפלה לדוד. בה"ל שם

²³ כי הטעם שאנו מברכין שתי ברכות על תפילין ולא די בברכת להניח לבד הוא שאנו סוברין דעיקר תיקון הברכות אלו כך היתה בתחלת הנחתם תקנו לברך להניח וקאי נמי על ש"ר וכשמניח הש"ר ומהדקו מברך נמי על מצות שזו היא גמר המצוה הילכך ממילא אם סח והסיח דעתו צריך לחזור ולברך גם להניח על הש"ר [הרא"ש]. מ"ב לא

²⁴ מ"ב לב

²⁵ דהנרע"א מסיק בחידושו דבסח יברך תחלה על ש"ר על מצות ואח"כ ימשמש בש"י ויחזק הקשר ויברך להניח ובוה יצא ידי שיטת רש"י ור"ת ע"ש. בה"ל שם

²⁶ שו"ע ונו"כ שם י

²⁷ מ"ב שם לג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הנחת למשיחא בדרה היומי

מסכת מנחות

הנחת ש"ר אפילו בדברים שהם לצורך התפילין אם לא במקום שאי אפשר בענין אחר²⁸, כדלהלן.

ג. סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה

כבר התבאר במסכת סוטה דף מד: שאף על פי שהנחת תפילין על היד והנחת תפילין על הראש שתי מצות הן, מ"מ צריכין להיות סמוכים ותכופים זו לזו, דכתיב (שמות יג פסוק ט) וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ, שיהיה הויה אחת לשתיהן משמע, כלומר בלא היסח הדעת והפלגת דברים ביניהן. לפיכך לא יפסיק ביניהם לדבר, אפילו בדיבור של מצוה כגון להשיב שלום לרבו וכל כה"ג וגם כי גורם ברכה שאינה צריכה²⁹. ואפילו לענות אמן יהא שמיה רבה וכו' או קדושה. ואם דיבר, אפילו תיבה אחת³⁰ עבירה היא בידו, וצריך לחזור ולברך³¹, אפילו אם הפסיק בשוגג³².

ואפילו כשמניח אותן בלא ברכה, כגון אותם שנוהגין בחוץ לארץ שמניחין אותן בלא ברכה בחול המועד דפסח וסוכות, או המניחין תפילין דר"ת אחר שחלץ תפילין דרש"י או שחלץ תפילין ע"מ להחזירן, אף על פי כן אסור לדבר ולהסיח ביניהם. אולם כיון שאין בהם משום גורם ברכה שאינה צריכה, מותר לענות איש"ר קדושה ברכו ואמן, ואח"כ יזיז השל יד ממקומו קודם שיניח השל ראש כדי שיהיה הויה אחת לשניהן³³. ובחול המועד שאין מברכין על התפילין, אפשר שמותר לכתחילה להפסיק בין תפילין ש"י לשל ראש בדברים שהם צורך התפילין, ולכאורה הוא הדין בתפילין דר"ת.

²⁸ מ"ב שם לד

²⁹ מ"ב שם כח

³⁰ ביאור הלכה שם ד"ה ואם

³¹ כי הטעם שאנו מברכין שתי ברכות על תפילין ולא די בברכת להניח לבד הוא שאנו סוכרין דעיקר תיקון הברכות אלו כך היתה בתחלת הנחתם תקנו לברך להניח וקאי נמי על ש"ר וכשמניח הש"ר ומהדקו מברך נמי על מצות שזו היא גמר המצוה הילכך ממילא אם סח והסיח דעתו צריך לחזור ולברך גם להניח על הש"ר. ונכון שימשמש אז בשל יד להזיזו ממקומו ויחזק הקשר ובוזה תחזור ברכת להניח גם על הש"י ודומה כאלו הניח עתה הש"י והש"ר תכופים זה לזה ואם בירך בלא משמוש ימשמש אחר הברכה. ודע שהנרע"א מסין בחידושו דבסח יברך תחלה על ש"ר על מצות ואח"כ ימשמש בש"י ויחזק הקשר ויברך להניח ובוזה יצא ידי שיטת רש"י ור"ת ע"ש. מ"ב שם לא לב וביאור הלכה ד"ה ולדידן.

³² מ"ב שם ל

³³ מ"ב שם לד לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הנחת למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ולכתחילה³⁴ אסור אפי' להפסיק בשתיקה אם שוהא הרבה שלא לצורך אפילו לא הסיח דעתו. ואפי' לרמוז בעיניו ולקרוץ באצבעותיו בין התש"י ובין התש"ר ג"כ יש ליזהר לכתחילה.

וכן אסור לרמוז ע"י הברת קול אפילו בלא חיתוך אותיות, וכ"ש שיזהר מלומר תיבת שא להשתיק חבירו או נא למנוע חבירו מאיזה דבר, שזה גם נחשב תיבה, ואפילו בדיעבד צ"ע אם א"צ לחזור ולברך, שמה ההבדל בין תיבה גדולה לתיבה קטנה³⁵. עוד כתבו הפוסקים שבמקום שאסור להפסיק אין להפסיק אפילו בניגון, ומ"מ בדיעבד א"צ לחזור ולברך, כיון שלא הוציא דיבור מפיו³⁶.

יש שכתב³⁷ שלא טוב עושים אותם הרגילים להוריד את השרוול קודם הנחת תפילין ש"ר, שאף אם רוצה לכסות את זרועו משום צניעות או משום ש'לך לאות י'לא לאחרים' מ"מ די שישלשל את השרוול עד המרפק, והיותר מזה הוי הפסק שלא לצורך. אמנם החזו"א והקהילות יעקב נהגו להוריד את השרוול קודם הנחת תפילין ש"ר ולא חששו בזה משום הפסק³⁸.

שמע קדיש³⁹ או קדושה בין תש"י לתש"ר לא יפסיק לענות אלא שותק ושומע ומכוין למה שאומרים. שהשתיקה כענייה לענין לצאת י"ח, אבל לא שיחשב כהפסקה⁴⁰.

ואפילו לענות אמן על ברכת⁴¹ תפילין שמברך אחר אסור אם לא שחבירו מכוין להוציאו בברכה זו. ואפילו השומע מחבירו שמברך ברכת "על מצות תפילין" על של ראש, לא יענה אחריו "אמן". ואפילו אם השומע הוא מעדות האשכנזים הנוהגים לברך על של ראש. וכל שכן אם השומע הוא מעדות הספרדים הנוהגים שלא לברך על של ראש כלל. ונכון שהנוהגים לברך על של ראש ברכת "על מצות תפילין", יברכו בלחש.

ואם פסק וענה איש"ר או קדושה או ברכו או שענה אמן על איזה ברכה ששמע חוזר ומברך ברכת על מצות לבד ואפילו לדעת הרמ"א⁴².

³⁴ מ"ב שם כט

³⁵ ברכת הבית (שער לח סק"ה).

³⁶ שו"ת מנחת יצחק (ח"ו סימן ט) ושו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן טז).

³⁷ עובר אורח להאדר"ת.

³⁸ דעת נוטה (תפילין עמוז עז), אורחות רבינו (ח"א עמוד כה).

³⁹ שו"ע ונו"כ שם י

⁴⁰ מ"ב לו

⁴¹ מ"ב לה

⁴² בה"ל שם אם שמע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

אפילו מי שאינו מברך בעצמו אלא חבירו מוציאו, וחבירו הניח כבר התפילין אסור לו להפסיק לקדושה כ"ז שהוא בעצמו לא גמר ההנחה, ואם הפסיק חוזר ומברך⁴³.

בחול המועד או המניח תפילין דר"ת וכיוצא שמניח בלא ברכה יש להקל ולהפסיק לעניית איש"ר⁴⁴ וקדושה וברכו ואמן אך אח"כ יזיז הש"י ממקומו קודם שיניח הש"ר כדי שיהיו סמוכין שתי ההנחות .

כתב השל"ה⁴⁵ שלא להפסיק בין ברכת 'על מצות' לאמירת בשכמל"ו. ומ"מ אם צריך אז לענות איש"ר או אמן אחר ברכה, צריך להפסיק ולענות, כיון שכל עיקר אמירת בשכמל"ו אינו אלא מנהג ולרווחא דמילתא, ואילו עניית איש"ר ואמן הוא חיוב מעיקר הדין. וגם לא הפסיד עי"ז אמירת בשכמל"ו ויכול לאומרה אח"כ. ויש שכתב⁴⁶ שמ"מ טוב שיכוין בעת עניית איש"ר שמתכוין גם על הספק ברכה לבטלה ונחשב בכך כאומר בשכמל"ו, ואף שבלא"ה חייב בעניית איש"ר מ"מ הוא עולה לכאן ולכאן.

ד. כשהוא מניח מניח של יד ואחר כך מניח של ראש

מניח תפילין⁴⁷ של יד תחלה, ואחר כך מניח תפילין של ראש. דכתיב⁴⁸ (דברים ו פסוק ח) וְקִשְׂרָתָם לְאוֹת עַל יָדָךְ וְהָיָה לְטָטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ.

אם פגע בשל ראש⁴⁹ תחלה צריך להעביר על אותה המצוה⁵⁰ ויניח של יד תחלה ואח"כ של ראש.

בדיעבד אם הניח של ראש תחלה או שמצא השל יד שנשמט ממקומו אין להסיר הש"ר וימהר להניח הש"י על מקומו⁵¹.

ה. וכשהוא חולץ חולץ של ראש ואחר כך חולץ של יד

⁴³ בה"ל שם

⁴⁴ מ"ב לו

⁴⁵ מביאו אשל אברהם (בוטשאטש)

⁴⁶ הגרשז"א בספר שיח הלכה עמוד רפו

⁴⁷ שו"ע ונו"כ בה ה

⁴⁸ מ"ב יז

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם ו

⁵⁰ כיון דכתיב בקרא מפורש דיד קודם דמתחלה וקשרתם והדר ולטוטפות לפיכך אין משגיחין על העברת

המצוה. מ"ב כג

⁵¹ מ"ב כב ועיין בה"ל ד"ה פגע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

צריך לחלוץ תפילין של ראש תחלה⁵², ואחר כך תפילין של יד. משום דכתיב וְהָיוּ לְטָפֶת בֵּין עֵינַיִךְ כָּל זֶמֶן שְׁבִין עֵינַיִךְ, יהיו שתים.

וקודם שיחלוץ תפילין של ראש, יסיר גם שלשת הכריכות מעל האצבע⁵³. ולדעת כמה מרבתינו המקובלים, קודם שיחלוץ תפילין של ראש יסיר גם שתים או שלש כריכות מתוך שבעת הכריכות שכורך סביב היד.

תפילין של ראש צריך לחלוץ מעומד⁵⁴. וכן שלשת הכריכות שעל האצבע, צריך להסירן מעומד⁵⁵. והנוהגים להסיר גם שתים ושלוש כריכות מן היד קודם חליצת תפילין של ראש, יסירו אותן כריכות גם כן מעומד.

למנהג הספרדים ועדות המזרח המניחים תפילין של יד מיושב, הוא הדין שצריך לחולצן מיושב. אבל למנהג האשכנזים⁵⁶ המניחים תפילין של יד מעומד, אף חליצתן תהיה מעומד. וכשמסיר הטלית מעליו, יסירנה מעומד. ולא יסירנה עד אחר שיחלוץ תפילין של ראש ותפילין של יד.

טוב לחלוץ התפילין של ראש ביד שמאל⁵⁷. שהיא ביד כהה להראות שקשה עליו חליצתן⁵⁸ (וכן הטלית טוב להסירה ביד שמאל). ואיטר המניח תפילין בימין כל אדם, חולץ תפילין של ראש בימין כל אדם. ואפילו כותב בימינו ועושה כל מלאכתו בשמאלו, חולץ תפילין של ראש בימין כל אדם.

ונכון ליזהר שלא יחלוץ ש"י עד שיניח ש"ר בתוך התיק.

מנהג החכמים⁵⁹ לנשק התפילין בשעת הנחתן ובשעת חליצתן. והוא מנהג יפה, וטוב לכל אדם לעשות כן. ומכל מקום אין לנשק תפילין של ראש קודם הנחתן, אחר שהניח תפילין של יד.

⁵² שו"ע ונו"כ כה ב

⁵³ מ"ב ה

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם

⁵⁵ מ"ב שם ו

⁵⁶ מ"ב שם ו

⁵⁷ שלא לעשות החליצה במהירות. שם

⁵⁸ מ"ב ו

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסכת מנחות

ו. תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן כיצד היה משכים לצאת לדרך ומתיירא שמא יאבדו מניחן וכשיגיע זמנו ממשמש בהן ומברך עליהן

כבר התבאר במסכת ברכות דף ט: שתחלת זמן הנחת תפילין בבוקר⁶⁰, הוא משעה שמתחיל היום להאיר כל כך עד שיראה את הבירו – שהוא רגיל לראותו קצת⁶¹ – בריחוק ארבע אמות ויכירנו. ומצותם כל היום⁶², ויש להחמיר שלא לברך על התפילין אלא רק כשעה אחת זמנית קודם הנץ החמה. ואם אפשר לאחר זמן הנחת תפילין מעט יותר אחר זמן זה, עדיף לעשות כן.

ולכתחילה עד זמן זה לא יניח שחוששין שמא יישן בהם, ובכלל לילה הוא לענין תפילין.

ואם מסופק אם הגיע הזמן אך הוא ודאי אחר עלות השחר מותר להניח ולברך. כיון שמן התורה הוא זמן תפילין, וא"כ אינו אלא ספק דרבנן ולקולא⁶³.

ומי שטעה והניח תפילין קודם הזמן ובירך עליהם, כשיגיע הזמן אינו מברך שנית.

ומי שמחמת אונס גמור של הפסד ממון רב, או טיפול רפואי או הבוש בבית אסורים וכדומה ויודע שלא יוכל להניח תפילין במשך כל היום כולו, יניח תפילין לפני זמן 'משיכיר', ואף לפני עלות השחר⁶⁴ ויקיים עכ"פ הדין דאורייתא, שקיימ"ל שמן התורה גם לילה זמן תפילין, אלא שחכמים אסרוהו שמא ישן בהם, אבל לא יברך על הנחתם כל זמן שלא הגיע זמן 'משיכיר'.

⁶⁰ שו"ע ונו"כ לג א

⁶¹ דאלו הרבה יכירנו אפילו מרחוק ואינו רגיל כלל לא יכיר אפילו בקרוב מאוד. מ"ב שם ב

⁶² מ"ב שם א

⁶³ שו"ת שו"מ מהר" תליתאה ה"ב סי' קסב

⁶⁴ שו"ת אג"מ ח"א סי' י'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

וכן היוצא לדרך קודם עמוד השחר⁶⁵ מבעוד לילה, ואינו יכול להניח תפילין אחר כך, מפני הקור, או מחמת טורח הדרך, יניח תפילין בלא ברכה קודם שיצא לדרך, וישאיר התפילין עליו, ויכול לבוין⁶⁶ שלושם לשם מצוה ואפילו היה לו מקום לשמרון ג"כ מותר ללבשן דליכא למיחש שמא יישן בהם כיון שהשכים ויצא לדרך, וכשיגיע זמן תפילין ימשמש בהן ויברך⁶⁷. מיהו אם הוא כמה שעות קודם עמוד השחר אפשר שצריך לכסותן מפני הרואין⁶⁸.

ולא התירו ליוצא לדרך להניח תפילין קודם זמנם⁶⁹, אלא כשהולך ברגליו, או רוכב על גבי בהמה, אבל אם יושב בכלי רכב כגון בעגלה, או יושב במכונית (ואינו נוהג בה), או יושב במטוס, או ברכבת, או בספינה, אינו רשאי להניח תפילין קודם זמנם שמא יישן בהם ואם הוא מתיירא שמא יאבדם ועושה כדי לשומרון אין להחמיר אף בכלי רכב⁷⁰.

אם טעה ובירך על התפילין קודם שיגיע זמן משיראה את חבירו בריחוק ארבע אמות ויכירנו, אינו חוזר ומברך על התפילין כשיגיע זמנם⁷¹. ואפילו בירך על התפילין מבעוד לילה, אינו חוזר ומברך כשיגיע זמנם.

ואם לא השכים לצאת לדרך ובירך בעוד לילה צ"ע אם יחזור ויברך⁷², ומה שנוהגין איזה אנשים בימות החורף להניח תפילין ולברך עליהם תיכף משעלה עמוד השחר לא טוב עושין

ז. ועד מתי מניחן עד שתשקע החמה ... עד זמן שינה ...
שאם חלצן לצאת לבית הכסא או ליכנס לבית המרחץ
ושקעה חמה שוב אינו חוזר ומניח

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שם ג ובמ"ב יא

⁶⁶ מ"ב יב

⁶⁷ דאף דהתירו חז"ל להקדים ההנחה בלילה במקום דליכא למיחש לשינה אפ"ה לענין ברכה לא רצו לתקן לומר וציונו קודם הזמן. מ"ב יג

⁶⁸ בה"ל ד ד"ה היה בא

⁶⁹ מ"ב יד

⁷⁰ דבלא"ה דעת הע"ת והגר"א להקל במניחן בשביל השמירה. בה"ל כיון

⁷¹ מ"ב יג

⁷² בה"ל ד"ה וכשיגיע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

אסרו חכמים להניח תפילין בלילה⁷³, מפני החשש שמא ישכחם ויישן בהם, ואם יישן בהם, לא יוכל לשומרם בקדושה⁷⁴, מחמת שיפיה תוך כדי שנתו⁷⁵. ואפילו בין השמשות י"א⁷⁶ שאין להניחן לכתחלה אלא א"כ לא קיים מצות תפילין באותו יום דאז יניחם בין השמשות.

אף על פי שאסור להניח תפילין בלילה, מכל מקום אין האיסור אלא להניחן לכתחלה⁷⁷, אבל אם היו התפילין עליו מבעוד יום, ושקעה החמה, מותר להשאר עם התפילין עליו כל זמן שאינו הולך לישון⁷⁸. כל זמן שאין חולצן דאלו חולצן פ"א שוב אסור להניחן⁷⁹.

ואין מורין בן הלכה למעשה לאחרים, שמא יבואו להניחן לכתחלה בלילה. וע"כ לא יעשה בן אלא בינו לבין עצמו⁸⁰. ויש אומרים שאם היה הדבר בפני רבים, אפילו היו עליו התפילין קודם שקיעת החמה, צריך לחולצן מיד עם שקיעת החמה. דהוא ג"כ כהוראה⁸¹.

בין השמשות אין צריך לחולצן ומורין בן⁸², ובשם האר"י ז"ל כתוב שהיה נזהר לחולצן אחר שקיעת החמה⁸³.

ולכן הנוהגים להניח תפילין ביום תענית ציבור בתפלת המנחה אין להתפלל בהם תפילת ערבית בתענית צבור⁸⁴. ויש חולקים ומתירים אפילו בפני רבים. ולכן כתבו, שרשאים שלא להסיר התפילין עד אחר תפלת ערבית. ולדעת רבותינו המקובלים, אסור להשאיר התפילין עליו בלילה, ובכל ענין צריך לחלוץ התפילין מיד עם שקיעת

⁷³ שו"ע ונו"כ שם ב

⁷⁴ אבל מדאורייתא מותר להניחם בלילה דקי"ל לילה זמן תפילין. מ"ב ד

⁷⁵ מ"ב ד

⁷⁶ מדברי המג"א משמע דמותר לכתחלה להניח אבל בפמ"ג מסתפק בזה. מ"ב שם ג

⁷⁷ דלא אסרו רבנן רק להניחם לכתחלה בלילה אבל מכיון שכבר מונחין עליו מבעוד יום לא הצריכום לחלצן.

⁷⁸ מ"ב ה

⁷⁹ דאז בהכרח מסירן שאסור לישן שינת קבע בהן וכדלקמן בסימן מ"ד. ואפשר דבלילה דזמן שינה הוא אפילו

שינת עראי אסור מדינא. מ"ב ז

⁷⁹ מ"ב ו

⁸⁰ מ"ב ח

⁸¹ מ"ב ח

⁸² בה"ל ד"ה אם לא

⁸³ מ"ב טו

⁸⁴ מ"ב ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הַנְּתָא לְמִשְׁיחָא בְּדַף הַיּוּמִי

מסנת מנחות

החמה. ואף על פי שמעיקר הדין הלכה כדברי מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו, מכל מקום ראוי לחוש בזה לדעת המקובלים, ולחלוץ התפילין מיד עם שקיעת החמה. ואם רוצה לישן חייב לחולצן ואפשר דאפילו שינת עראי ואם חולצן פעם א' בלילה שוב אסור להניח בלילה⁸⁵.

מי שהתפלל תפלת⁸⁶ ערבית מבעוד יום, אם כבר הניח תפילין באותו יום, ורוצה לחזור ולהניחם, אינו רשאי לעשות כן.

אבל אם עדיין לא הניח תפילין כלל באותו יום, חייב להניח תפילין כל עוד לא הגיע זמן צאת הכוכבים. ומכל מקום לא יברך על הנחתן אחר תפלת ערבית⁸⁷.

ואם הוא עצמו לא התפלל תפלת ערבית עדיין, אבל הציבור כבר התפללו תפלת ערבית מבעוד יום, אם עדיין לא הניח תפילין כלל באותו יום, יניח תפילין בברכה כל עוד לא הגיע זמן צאת הכוכבים, ואם הוא בהשמ"ש לא יברך.

אבל אם כבר הניח תפילין באותו יום, לא יחזור להניחם כלל, אחר שהתפללו הציבור ערבית⁸⁸.

דף לו:

ח. לילה זמן תפילין

כבר התבאר במסכת עירובין דף צו. וזבחים יט. שלילה זמן תפילין⁸⁹ הוא מן התורה שזה שנאמר (שמות יג פסוק ט - י) וְהָיָה לָךְ לְאֹת עַל יָדְךָ וּגּוֹ. וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָה מִיָּמִים יְמִימָה שִׁמְשָׁמְעוּ יָמִים וְלֹא לַיְלֹת, אִין הַכְּתוּב מִדְּבַר בַּחֻקַּת הַתְּפִילִין אֲלֵא בַּחֻקַּת הַפֶּסַח שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַל (פסוק ה) וְעִבְדְתָּ אֶת הָעֶבֶדָה הַזֹּאת בְּתַדְשׁ תָּזָה וְעַבַדְתָּ אֶת הָעֶבֶדָה הַזֹּאת וּגּוֹ.

אבל חכמים אסרו להניח תפילין בלילה מפני שהוא זמן שינה ונזירה שמא ישכח וישן בהם ואסור לישן בתפילין שמא יפיה בשנתו⁹⁰.

⁸⁵ מ"ב שם ז

⁸⁶ שו"ע ונו"כ שם ה וכהסכמת האחרונים במ"ב יז

⁸⁷ מ"ב יז

⁸⁸ שם

⁸⁹ שו"ע ונו"כ או"ח ל ב ומ"ב ד

⁹⁰ מ"ב שם ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיַחַא בְּרַף הַיּוּמִי

מסכת מנחות

ט. וְהִיָּה לְאוֹת עַל יַדְדֵּךְ וּלְטוֹטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ מִי שְׁצַרִּיכִין אוֹת יֵצְאוּ שַׁבְּתוֹת וַיְמִים טוֹבִים שֶׁהֵן גּוֹפֵן אוֹת

כבר התבאר במסכת עירובין דף צו. ששבתות⁹¹ וימים טובים אינן זמן תפילין, שנאמר (שמות יג פסוק ט, טז) וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יַדְדֵּךְ וּגּוֹ, וְהָיָה לְאוֹת עַל יַדְכָּהּ וּלְטוֹטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ וְגוֹ יֵצְאוּ שַׁבְּתוֹת וַיְמִים שֶׁהֵן עֲצֻמָּן אוֹת בֵּין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמָר (שם לא פסוק יג) כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וְגוֹ. וְאִסּוּר לְהַנִּיחַ תְּפִילִין, מִפְּנֵי שֶׁאִם מְנִיחִים בָּהֶם אוֹת אַחֵר הִיָּה זְלוּל לְאוֹת שֶׁלָּהֶם⁹². וְאִפְּלוּ בְּטַלְטוּל אִסּוּר⁹³ אִם לֹא לְצוּרֵךְ גּוֹפֵם אוֹ מְקוֹמָם כְּשֶׁאֵר כְּלֵי שְׂמֵלֵאכְתוֹ לְאִסּוּר. וְגַם בַּיּוֹם טוֹב שְׁנֵי הַנּוֹהֵג בְּחוּ"ל אֵין מְנִיחִים תְּפִילִין⁹⁴.

וַיֵּ"א דְכַדִּי⁹⁵ שֶׁלֹּא יִפְלוּ אוֹ שֶׁלֹּא יִגְנָבוּ נְמִי מוֹתֵר לְטַלְטֵלִים מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וּבְמְקוֹם הַדְּחָק יֵשׁ לְהַקֵּל.

וְהוּא שֶׁהִנִּיחֵן⁹⁶ לְשֵׁם מְצוּהָ אֲבָל בְּמִנְיַחֵן שֶׁלֹּא לְשֵׁם מְצוּהָ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף, וְגַם מִשּׁוּם זְלוּל אֵין בּוֹ, אִם לֹא שֶׁמְנִיחֵן בְּפִרְהָסִיא דְאִזְ אִסּוּר מְדַרְבְּנָן, וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין בְּכָל גּוֹוֵנִי אִם לֹא שֶׁמּוֹנְחִים בְּבִזְיוֹן כְּגוֹן הַמוֹצֵא תְּפִילִין בַּשַּׁבָּת בְּשֶׁדָּה מוֹתֵר לְלוֹבֵשׁם וּלְהַכְנִיסֵם לְעִיר דֶּרֶךְ מַלְבוּשׁ.

ולכן השוכח את נרתיק התפילין בתוך נרתיק הטלית, וצריך בשבת לטלית, הטוב ביותר שימשוך את הטלית מתוך הנרתיק, ואם קשה לו או שהוא זקוק לנרתיק הטלית, מותר לו להוציא את נרתיק התפילין עם התפילין שבו. וכן אם התפילין בחדר השינה מותר

⁹¹ שו"ע ונו"כ לא א

⁹² וגם עובר משום לאו דבל תוסיף

⁹³ מ"ב ב

⁹⁴ מ"ב א

⁹⁵ מובא כמ"ב שם ב ובבה"ל שם ד"ה אסור הביא שבדה"ח בהלכות מוקצה סתם להחמיר דאין לטלטלם כ"א לצורך גופם או מקומם וכן משמע בברכי יוסף בסימן זה אמנם בה"א משמע דכדי שלא יפלו וה"ה לכדי שלא יגנבו נמי מותר לטלטלם וכן משמע בהפמ"ג בסימן ש"ח בסק"ג במ"ז עי"ש וכל עצם הדין הזה מבואר בסי' ש"ח דתלוי אם אסור הנחת תפילין בשבת ויו"ט שלא לשם מצוה וא"כ לפי מה שנביא בסמוך דהגר"א הוא ג"כ מהמקילין בזה א"כ ממילא הוא ג"כ מהמקילין לענין טלטול וע"כ בודאי יש להקל בשעת הדחק.

⁹⁶ מ"ב ה והוא מ"א לעיל בסימן כ"ט אך לא נתבאר בדבריו אם יש בו עכ"פ איסור מדרבנן ועיין בב"ח שמשמע מדבריו דאין איסור בהנחתן אפילו מדרבנן וכוונתו במניחן שלא לשם מצוה דאל"כ בלא"ה איכא בל תוסיף ומהגר"א בביאורו בסימן ש"א סוף סק"ז משמע ג"כ דבאינו מכוין בהנחתם בשבת ויו"ט לשם מצוה אפילו מדרבנן אינו אסור להניחם. בה"ל ד"ה היה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

להוציאם לחדר אחר גדי שיוכל לקיים מצות עונה. עם זאת, תפילין שנפלו, או שמונחות בבזיון, או שיש חשש שתפולנה, או תהיינה מונחות בבזיון, או שיגנבו אותן, מותר להרימן ולטלטלן.

יש אומרים⁹⁷ שהאות של שבתות וימים טובים הוא חיוב המצות התלויות בהן, ולפיכך גם חול המועד אינו זמן תפילין שהרי⁹⁸ מצות תלויות בו בפסח מניעת אכילת חמץ ובחג מצות ישיבה בסוכה. ויש אומרים⁹⁹ שהאות הוא איסור עשיית מלאכה בלבד, לפיכך חול המועד שמותר במלאכה מן התורה חייב¹⁰⁰ בתפילין¹⁰¹.

ונתפשט ברוב קהילות ישראל שלא להניחם בחול המועד, זולת קהילות מדינת אשכנז וחלק מקהילות הונגריה שמנהג אבותיהם היה בידיהם על פי הרמ"א להניחם, ובארץ ישראל נוהגים כל העדות והקהילות בלא יוצא מן הכלל כהכרעת הבית יוסף שלא להניח תפילין בחול המועד.

י. כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה ... עובר בלאו

י"א¹⁰² שכל המניח תפילין לכתחלה אחר שתשקע החמה עובר בלאו שנאמר (שם פסוק י) וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יְמִימָה. וי"א¹⁰³ שאינו אלא איסור דרבנן שמא יישן ויפיה בהם.

יא. ואם לשמרן מותר ... וחזיתיה לדעתיה דלאו לשמרן הוא בעי קסבר הלכה ואין מורין כן

⁹⁷ שו"ע שם ב

⁹⁸ מ"ב שם ו

⁹⁹ רמ"א שם

¹⁰⁰ אך אין מברכין עליהן בקול רם בבהכ"נ וכן לא ילך בהם ברה"ר לבהכ"נ והאחרונים הסכימו שלא לברך עליהם ובפרט שדעת הגר"א שאין להניחם כלל גם קודם הנחה יחשוב בדעתו אם אני מחויב אני מניחם לשם מצוה ואם לאו אין אני מניחם לשם מצוה ותפילין דר"ת אין להניחן בחוה"מ, ואין נכון שבבהכ"נ אחת קצתן יניחו תפילין וקצתן לא יניחו ומי שאין מניח תפילין בחוה"מ שמתפלל בבהכ"נ שמניחם יניחם בלא ברכה. צבור שנהג להניח תפילין בחוה"מ אין להם לשנות מנהגם. מ"ב שם ח

¹⁰¹ וחליצת התפילין צ"ל בחוה"מ קודם הלל. ועכשיו נהגו איזה אנשים לסלקן אחר קדושה של תפילת י"ח ומ"מ צריכין ליזהר לבוין לשמוע חזרת התפלה. מ"ב ז

¹⁰² רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד הלכה יא ועי' כ"מ דהר"מ פסק כר"י וס"ל שהוא לאו דאורייתא וכתב המבי"ט בקרית ספר דהוי אסמכתא ועיין בתשובת הרמ"ע מפאנו סי' ק"ח ובאחרונים על הרמב"ם שם, ועיין בברכי יוסף א"ח סימן ל' מה שהאריך בכלל הזה על מ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' בית הכהירה דשמירת המקדש אם בטלוהו עובר בל"ת ע"ש

¹⁰³ שו"ע ונו"כ ל ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

אם לא חלץ¹⁰⁴ התפילין כששקעה החמה מחמת שלא היה לו מקום לשומרן, ומשארין עליו כדי לשומרן, מותר, והיא "הלכה ומורין כן". ובלבד שלא יישן עמהן.

ומכל מקום אין צריך שיאמר¹⁰⁵ לרואים אותו כשהתפילין עליו, שעושה כן כדי לשומרן. אך אומר שעושה כן כדי לשומרן גם אם באמת אין כונתו בשביל השמירה רק שהוא אומר להם כן שעושה בשביל השמירה כדי שלא יבואו להתיר להניח לכתחילה בלילה ג"כ די בכך¹⁰⁶. ויש מתירים אפילו לכתחלה להניח בלילה כדי לשומרן¹⁰⁷. אבל לא יברך ואפילו אם הוא מכוין לשם מצוה רק שאומר בפיו שעושה לשומרן שזה ג"כ מותר אפ"ה לא יברך¹⁰⁸.

היה בא בדרך, ותפילין בראשו, ושקעה החמה, ואינו יכול לחלוץ התפילין ולהחזיקן בידו מפני החשש שמא יפלו מידו כשהוא בדרך, מניח ידו על התפילין עד שיגיע לבית. ואם יש בית קרוב שיכול לשמור התפילין שם, צריך לחלוץ התפילין באותו בית.

היה יושב בבית המדרש¹⁰⁹ והגיע צה"כ¹¹⁰ ומתיירא לחולצן¹¹¹ שמא יפלו ממנו בדרך וגם אי אפשר להשאירן בביהמ"ד שאינו משתמר מפני הגנבים, וכן בערב שבת, ונכנסה השבת¹¹², ואינו יכול לחלוץ התפילין ולהשאירן בבית המדרש, מפני שהוא מקום

¹⁰⁴ שו"ע ונו"כ שם

¹⁰⁵ בה"ל שם ונמצא מהמג"א

¹⁰⁶ בה"ל שם ונמצאו

¹⁰⁷ מ"ב שם ט

¹⁰⁸ מ"ב ד"ה מותר

¹⁰⁹ שו"ע ונו"כ ד

¹¹⁰ מ"ב טו דבבין השמשות א"צ לחולצן ומורין כן למעשה

¹¹¹ אף על גב דבס"ב אמרינן דמכיון שהם מכבד עליו א"צ לחולצן שאני הכא דמי שיפגע בו פן ישעה לומר שמותר להניח או תפילין אבל בסמוך מיירי שיושב בביתו. מ"ב טו

¹¹² ה"ה דהוי מצי המחבר למינקט בחד גוונא היה בא בדרך וקידש עליו היום ג"כ לענין שבת וכדלקמן בסימן רס"ו ס"י אלא הנקט לישנא דגמרא ונוכל לאמר דהגמרא אשמועינן רבותא דאף שהוא עומד בתוך קהל ועדה אפ"ה מועיל מה שהוא מניח ידו עליהם ולא חיישינן פן ירגישו בו שהוא נושא עליו תפילין וגם יוצא בס"מ מבה"מ לחוץ בשבת והא דלא נקט הגמרא והמחבר האי בבא דהיה יושב בבה"מ ג"כ לענין חול תירץ הט"ז דבחול אם יושב בבה"מ א"צ להניח ידו עליהם [כ"ז שהוא בבה"מ] דהכל יודעין שם שלבשן מבעוד יום וליכא איסור והמג"א לא ס"ל האי חילוק כן כתבו האחרונים ונ"ל לתרץ לדידיה בפשימות דאשמועינן הגמרא רבותא דאף בבא בדרך צריך להניח ידו עליהם פן יפגעו בו אנשים ויחשדוהו שהניח תפילין בלילה ואינו דומה להא דס"ג בהיה רוצה לצאת לדרך דמניחם ולא זכרו הפוסקים כלל דצריך להניח ידו עליהם דשאני התם שהוא קרוב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסכת מנחות

פתוח, וחושש שיגנבו אותן, ולטלטלן בידו אינו יכול מפני איסור הוצאה והעברה ברשות הרבים בשבת, ישאיר התפילין על ראשו, ויניח ידו עליהן עד שיגיע לבית, שמא¹¹³ מי שיפגע בו יאמר שמותר להניח תפילין בלילה או בשבת. וי"א דאם היה יושב בביהמ"ד והגיע צה"כ ביום חול א"צ להניח ידו עליהם. ואם יש שם בית קרוב שיכול לשמור התפילין שם, צריך לחלוץ התפילין באותו בית.

י. חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה

כבר התבאר במסכת יומא דף ז: שאסור להסיח דעתו מהתפילין כל זמן שהן עליו, אפילו רגע אחד. קל וחומר מציין¹¹⁴ מה ציין שאין בו אלא אזכרה אחת, אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה.

הגדרת היסח הדעת הוא כשעומד בשחוק או בקלות ראש¹¹⁵, או שמטריד דעתו כל כך לצרכי הגוף עד שלבבו פונה מיראת שמים מחמת טרדתו. וכן כשלבבו פונה ושוקע בשיחה בדברים בטלים שאינם צורך לו, או הנמצא במצב של כעס והקפדה או בעצבות גדולה כהספד וכדומה¹¹⁶. אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו אף על פי שעוסק במלאכתו ובאומנתו ואין דעתו על התפילין ממש אין זה נקרא היסח הדעת, שאם לא כן איך יכול כל אדם לילך בתפילין כל היום.

ומכל מקום מצוה מן המובחר שלא להסיח דעתו מהן כלל¹¹⁷, זולת בשעת תלמוד תורה ובתפילת י"ח.

לעלות השחר והוא קרוב מאוד להזמן דכדי שיכיר אך א"כ יולד מזה דין חדש דאם השכים כמה שעות קודם אור הבקר ומניחם דצריך להניח ידו עליהם וצ"ע למעשה. והקרוב אלי דלהכי השמיט הרמב"ם האי ברייתא דהשכים לצאת לדרך שתמהו הפוסקים ע"ז משום האי ברייתא דביצה מ"ו ע"א דקאמרה דצריך להניח ידו עליהם ומשמע ליה דפליגי אהרדי בזה ופסק כהאי ברייתא דביצה משום דאביי דהוא כתרס סבר כוותה וכעין זה כתב ג"כ בארה"ח דהברייתות סותרות אהרדי עי"ש. בה"ל שם

¹¹³ מ"ב טז

¹¹⁴ ועיין בחיי אדם יד טו. הביא מחלוקת ראשונים אי איסור מן התורה או שאני ציין ששם הקודש נגלה

¹¹⁵ שו"ע הרב כח.

¹¹⁶ ערוך השלחן כח ג

¹¹⁷ ועיין בשע"ת א" ועיין בשו"ת שאנת ארי" סי' מ"ם שאוסר היסח הדעת בכל ענין רק כ' ש"ל ששיעור היסח הדעת הוא כפי הילוך מאה אמה כמו שאמרו בשינת עראי ע"ש, ובאמת שהוא זומר בשיעור' טפי שאינו אלא חלק ס"ז משעה ולא ניתנה תורה למלאכי השרת וע' בס' מ"ד במ"ז שם, ונראה שהעולם סומכין בזה על רבינו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

חייב¹¹⁸ אדם למשמש בתפילין בכל שעה ושעה כלומר שבכל פעם שנוכר בהם חייב למשמש בהם שעל ידי כך נזכר עליהם תדיר ולא יגיע לידי היסח הדעת גמור.

ימשמש בשל יד תחילה ואחר כך בשל ראש שלא להעביר על המצוה שהשל יד סמוכה לו למשמשו יותר מהשל ראש.

ואינו חייב למשמש בהן בשעת התפלה שאז אין לחוש שיבוא לידי היסח הדעת גמור שהוא שחוק וקלות ראש ואף על פי כן טוב שימשמש בהן כדי שיהיה דעתו עליהן ממש שזהו מצוה מן המובחר ומנהג יפה למשמש בתפילין כשמזכיר מצותן בקריאת שמע וממשמש בשל יד כשאומר וקשרתם לאות על ירך ובשל ראש כשאומר והיו לטוטפות בין עיניך.

באמצע תפלת שמונה עשרה אין רשאי למשמש בהם כי בתפלת שמו"ע צריך אדם לעמוד כמי שידיהם כפותים¹¹⁹.

אם בעת משמוש השל ראש מצאדו שנשמת ממקומו ונודע לו אז שהשל יד ג"כ נשמת ממקומו צריך להחזיר השל יד תחלה על מקומו מקרא "וקשרתם לאות על ירך" והדר "ולטוטפות בין עיניך".

יג. ירך זו שמאל

תפילין של יד¹²⁰ מניחן ביד שמאל¹²¹. ואם הניח תפילין של יד ביד ימין, לא יצא ידי חובה אפילו בדיעבד.

יונה והרא"ש והטור דלא הוי היסח הדעת כ"א כשעומד בשחוק וק"ר, ומה שהקשה בש"א יש ליישב וע' במנ"א סי' מ"ד".

¹¹⁸ שו"ע ונו"כ כה א

¹¹⁹ יסוד ושורש העבודה שער האשמורת ט, שו"ת תורה לשמה י.

¹²⁰ שו"ע ונו"כ כז א

¹²¹ מדכתוב ידכה בה"א פירוש יד כהה דהיינו השמאל שהיא תשה וכהה ועוד דרשו מדכתוב וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין שכן דרך בני אדם אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין ממילא הנחה בשמאל ואם הניחו בימין אף בדיעבד לא יצא. מ"ב א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

